

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВНЗ
ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У статті порушено проблеми взаємодії викладачів і студентів, а також визначено складові професійної компетентності викладача в сучасних освітніх умовах. Проаналізовано підходи до визначення професіоналізму та професійної компетентності педагогічних працівників, педагогічних здібностей у сучасних науково-педагогічних дослідженнях. Проведено діагностику організації занять, проаналізовано форми й методи організації навчально-виховного процесу на денній та заочній формах навчання у ВНЗ. На цій основі запропоновано рекомендації щодо оптимізації навчально-виховного процесу у ВНЗ, які допоможуть викладачам уникнути конфліктних ситуацій, сформувати вміння взаємодіяти зі студентами в ході педагогічного спілкування.

Ключові слова: професійна компетентність викладача, педагогічні здібності, оптимізація навчально-виховного процесу.

У педагогічних та психологічних дослідженнях, аналізуючи професійну діяльність педагогічних працівників, часто моделюємо викладача або вчителя всебічно розвиненого, компетентного, гуманістично спрямованого, тобто такого, що сповідує ідеали добра, краси, істини, справедливості тощо. Часто не зважаємо на те, що проблема полягає в тому, щоб реалізувати гуманістичні ідеали в таких соціальних інститутах, як сім'я, сучасна масова школа, заклади професійної та вищої освіти, що функціонують у динамічно змінюваному світі з його суперечностями глобального характеру, із загрозою соціально-економічної кризи, дегуманізації й відчуження особистості від суспільного розвитку, інших людей, від сфери праці [1, с. 166].

Проте професіоналізм викладача визначається саме тим, щоб у доволі непростих умовах виконання своїх професійних обов'язків, під час професійної діяльності зуміти не тільки вивчити психолого-педагогічну ситуацію в групі, а спробувати змоделювати роботу зі студентами, слухачами таким чином, щоб досягти максимально позитивного результату. При цьому, що ми можемо вважати позитивним результатом? Якого викладача ми – кожний з нас – вважає таким, що задовольнить потреби тих, хто навчається, якнайкраще? На нашу думку, основні вимоги до вмінь викладача такі:

- загальні психолого-педагогічні знання та вміння;
- обізнаність у сфері обраної педагогічної діяльності (навчальної дисципліни);
- результати досягнень тих, хто навчається (отримані та зафіксовані знання, уміння, навички).

Разом з тим проблема полягає в тому, що, звикнувши до певного алгоритму побудови своєї професійної мотивації та змісту подання навчальної інформації, викладач іноді не може зрозуміти, що аудиторія, група, яка перед ним є нині, була вчора, буде завтра, потребує постійної адаптації та диференційованих підходів.

Причому саме в те освітнє середовище, якого вона (група, аудиторія) потребує відповідно до своїх, уже сформованих, знань, умінь і навичок. Це не означає, що студенти або слухачі не готові прийняти щось нове, незвичне для них. Це означає тільки те, що викладач повинен переконати аудиторію в корисності своїх намірів, що не завжди в нього виходить. Виникає конфлікт між бажанням викладача змінити звич-

ний (традиційний) формат і потребами тих, хто навчається і є замовником послуги, хоча це звучить дещо незвично.

Організація навчально-виховного процесу, що ґрунтується на таких технологіях навчання, як діалог, моделювання ситуацій вибору, вільний обмін думками, авансування успіху, переконання необхідності відродження праці на землі, а головне – звернення до особистості, передбачає організацію освіти як особливої інфраструктури через широку кооперацію діяльності освітніх систем різного рангу, типу й рівня.

Аналіз досліджень цієї проблеми дав нам змогу визначити підходи щодо проблеми професійної компетентності викладача. Так, І. Зязюн [2], І. Підласий [3], Г. П'ятакова, О. Глотов [4], О. Ковальчук [5], К. Корсак [6], В. Максимов [7] дотримуються думки, що слід створювати особистісностверджувальні ситуації, які актуалізують сили особистості та акцентують увагу на методах й принципах діагностування і контролю за результатами при оцінюванні знань у сучасних умовах. Інформаційно-освітні технології забезпечують необхідну базу даних для самоосвіти (Т. Кошманова [8], В. Биков [9; 10]).

Інноваційні ідеї формування цілісної особистості в контексті системи способів, що охоплюють взаємодію дітей і дорослих на всіх етапах навчально-виховного процесу, враховуючи при цьому історичні та сучасні умови, елементи народної педагогіки, національної освіти, народних традицій, пропонують Б. Лихачов [11], В. Лозниця [12], В. Мосіяшенко [13], О. Падалка, А. Нісімчук, І. Смолюк, О. Шпак [14].

Виховання та реалізацію творчого потенціалу, культури життєвого самовизначення пропонують для впровадження в освітній процес В. Доній, Г. Несен, В. Романець [17], Л. Сохань, І. Єрмаков [15], О. Любар, М. Стельмахович, Д. Федоренко [16].

Тобто підходи до організації освітнього процесу, що розглядаються в дослідженнях вищезазначених науковців, – це певні принципи, що визначають хід викладання й навчання відповідно до мети та завдань виховання й освіти.

Спробуємо на прикладі двох форм навчання (денної та заочної) у ВНЗ проаналізувати проблеми в організації навчально-виховного процесу й виявити їх залежність від професійної компетентності викладача.

Мета статті – проаналізувати форми й методи організації навчально-виховного процесу на денній та заочній формах навчання.

Залежно від результатів діяльності (за Н. Кузьміною) професіоналізм кожного викладача можна охарактеризувати одним із рівнів:

- репродуктивний – уміє переказати іншим те, що знає сам;
- адаптивний – уміє пристосувати своє повідомлення до аудиторії слухачів;
- локально-моделювальні – володіє стратегіями формування системи знань, навичок, умінь, відносин з окремих розділів курсу, програми;
- системно-моделюючі знання – володіє стратегіями формування системи знань, навичок, умінь за курсом у цілому;
- системно-моделювальна творчість – володіє стратегіями перетворення свого предмета на засіб формування творчої особистості, здатної до саморозвитку в нових умовах [18, с. 1].

Як основні елементи педагогічної компетентності, Н. Кузьміна виділяє такі:

- спеціальну компетентність у галузі дисципліни викладання;
- методичну компетентність у сфері способів формування навчальних компетентностей учнів;
- психолого-педагогічну компетентність у сфері навчання;

- диференційно-психологічну компетентність у сфері мотивів, здібностей, спрямованості учнів;
- рефлексію педагогічної діяльності або аутопсихологічну компетентність [18, с. 2].

Найбільш узагальнено педагогічні здібності представлені В. Крутецьким, який дає такі загальні визначення:

- 1) дидактичні – доступно передавати учням навчальний матеріал, розкривати матеріал як проблему, ясно й зрозуміло, викликати інтерес до предмета, спонукати учнів до активного, самостійного мислення;
- 2) академічні – до відповідної галузі знань (математики, хімії, біології тощо);
- 3) перцептивні – здібності проникати у внутрішній світ учня, психологічна спостережливість, яка пов'язана з глибоким розумінням особистості учня, його тимчасових психічних станів;
- 4) мовленнєві – здібності ясно й чітко висловлювати свої думки та почуття за допомогою мовлення, а також міміки й пантоміміки;
- 5) організаторські – здібності організовувати учнівський колектив, об'єднувати його, надихати на вирішення важливих завдань;
- 6) авторитарні – здібність безпосереднього емоційно-вольового впливу на учнів і вміння на цій основі завойовувати авторитет;
- 7) комунікативні – здібності до спілкування з дітьми, вміння знайти до них правильний підхід;
- 8) педагогічна уява – передбачуваність своїх дій у виховному проектуванні особистості учнів;
- 9) здібність до розподілу уваги між кількома видами діяльності [19, с. 64].

На думку Р. С. Немова, професійний педагог – це єдина людина, яка більшу частину свого часу відводить на навчання та виховання людей, тоді як інші дорослі зайняті своїми професійними проблемами й домашніми справами, тому не можуть багато часу приділяти дітям. Учений зазначає, що особистість педагога повинна відповідати серйозним вимогам: головним та постійним (любов до дітей, до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань у тій сфері, якої він навчає, широка ерудиція, педагогічна інтуїція, високорозвинений інтелект, високий рівень загальної культури та моральності, професійне володіння різними методами й виховання дітей) і додатковим, але відносно стабільним (вміння спілкуватись, артистизм, гарний смак тощо). Р. Немов констатує, що для успішної педагогічної діяльності педагог повинен мати значні загальні та спеціальні здібності. До загальних здібностей входять ті, які визначають високі результати в будь-якій людській діяльності, а до спеціальних належать здібності, від яких залежить успіх саме педагогічної діяльності, навчання та виховання дітей (здібність бачити й відчувати, чи розуміє учень навчальний матеріал; здібність викладати матеріал по-різному та доступним способом; здібність правильно будувати урок тощо) [20, с. 5–7].

Отже, у процесі організації навчально-виховної роботи викладач повинен бути, перш за все, активним керівником студентів у їх свідомій пізнавальній діяльності; повинен вміти контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу, спонукаючи студентів до творчої праці; повинен чітко аргументувати результативність досягнень студентів, доводячи до логічного завершення всі етапи навчання, пам'ятаючи, що на занятті його (викладача) повинно бути якомога менше, а студента – якомога більше.

Ми поділяємо точку зору В. Чорнобровкіна щодо необхідності вивчення процесів прийняття рішення в проблемних ситуаціях педагогічної діяльності, яке базується

на розрізненні двох рівнів активності вчителя, пов'язаних з функціонуванням різних видів детермінації. Перший з них пов'язаний з поняттям *поведінки*; він забезпечується факторами причинної детермінації, характеризується згорнутістю рефлексивних процесів, впливом неусвідомлених емоційно-поведінкових патернів, залучених у динаміку захисного конфлікту особистості педагога [21, с. 195]. Другий рівень – власне *діяльнісний* – функціонує на основі цільової детермінації. Ознаками цього рівня, крім постановки та утримання мети, є актуалізація процесів рефлексії, наявність та усвідомленість вибору, конструювання альтернативних напрямів майбутньої діяльності [22, с. 153].

Під час діагностики мотиваційної сфери пізнавальної діяльності необхідно враховувати як статичні, стійкі характеристики (наприклад, смислотвірна та цілеспрямувальна функції мотиву, мотивація досягнення), так і динамічні, що змінюються від заняття до заняття на різних предметах (це мотивація вивчення цього предмета й інтерес до теми заняття). Вплив мотиваційних процесів на успішність студентів не заперечує нині уже практично ніхто. Однак пошук конкретних механізмів й дослідження її внутрішньої природи – питання, які до кінця не вирішені [23, с. 53].

Ю. Бабанський, говорячи про оптимізацію освітнього процесу, виділяв спеціальну групу методів стимулювання позитивного ставлення до навчання. Одночасно із цим він акцентував увагу на необхідності дослідження мотивувального впливу інших методів навчання, включаючи методи організації навчальної діяльності, а також методи контролю й самоконтролю [24, с. 51].

Поділяємо думку Ю. Деркач, що студенти, яких приваблює, насамперед, інтерес до самого процесу навчання, схильні вибирати складніші завдання, що позитивно позначається на розвитку їхніх пізнавальних процесів, сприяє прояву безпосередності, оригінальності, зростанню креативності й творчості. Крім того, перевагами внутрішніх освітніх мотивів є:

- позитивний вплив на хід і результати вирішення творчих, не чітко поставлених, евристичних завдань: під час досягнення внутрішньої мотивації в цьому випадку студенти виявляються цілком поглинуті процесом розв'язання завдань;
- емоційне задоволення від виконання завдання, подолання труднощів під час розв'язання навчальних завдань, засноване на внутрішньому інтересі;
- підвищення самоповаги студента, його самооцінки.

Таким чином, внутрішня мотивація є основним чинником, що забезпечує ефективність навчання, без якого неможливий розвиток творчих здібностей особистості.

Для того, щоб посилити внутрішню мотивацію, потрібно спеціально опрацювати матеріал, що викладається, зробити його цікавим, взаємозалежним, орієнтованим на досягнення особистісно значущих цілей, багаторівневим, що дає змогу створити індивідуальний освітній простір для кожної особистості. Весь навчальний матеріал необхідно ретельно структурувати, виділити головні ідеї та другорядні думки. Варто досягти того, щоб система побудови матеріалу, послідовність й способи вивчення були зрозумілі студенту і освоєні ним на свідомому рівні (як прямий продукт засвоєння) [22, с. 54].

Численні психолого-педагогічні дослідження переконливо доводять, що через систему навчально-виховного процесу у ВНЗ вирішується цілий ряд важливих навчально-виховних завдань. І не тільки професійних, а й загальних, тому що особистісні та професійні цінності людини певною мірою “збігаються” між собою. Це, зокрема, стосується таких моральних і професійних цінностей, як почуття обов'язку й професійного обов'язку, відповідальності та професійної відповідальності тощо. Адже здобуті студентом знання, уміння, навички, прогресивні зміни в його інтелектуальному й

духовному розвитку, з одного боку, є результатом його різнопланового ділового спілкування, з іншого – продуктом його навчально-пізнавальної та творчої діяльності [25, с. 92].

Нами було проведено дослідження щодо адаптації студентів денної та заочної форм навчання до організації навчально-виховного процесу, а також щодо форм і методів організації викладачами навчальних занять у Кримському агропромисловому коледжі (див. табл.).

Таблиця

Ставлення до процесу адаптації студентів денної та заочної форм навчання

Студенти денної форми навчання	Студенти заочної форми навчання
1. Відзначають поступовість і системність звикання до вимог навчально-виховного процесу; не в змозі чітко пояснити свої орієнтири на майбутню професію, не готові обґрунтувати свій вибір і бачення свого майбутнього	1. Відзначають незвичність (деякі – незручність) нового статусу як студента, проте змушені навчатися у зв'язку з різними обставинами (вимоги керівництва, зміна сфери діяльності, набуття нової конкурентної професії)
2. Навчаються за певним розкладом, що поступово привчає до самоорганізації, дотримання режиму навчання, системної підготовки до занять	2. Режим навчання чергується з виробничою діяльністю, більшою відповідальністю за доручену справу, родину, громадські доручення тощо => нервовість, напруженість, стрес
3. Як особистість – у процесі становлення; статус – у процесі визначення. Приваблюють потреби в соціалізації	3. Статус, як правило, визначений (особливо у студентів старшого віку); соціальна позиція – стабільна, стала, упевнена (в умовах роботи, родини)
4. Прагнуть виявити себе різноманітними способами, не тільки з позитивного боку. Часто думка старших не є авторитетною; готові до суперечок, хоча часто розуміють (постфактум) свою неправоту	4. Думки оточення (викладачів, одногрупників) досить важливі, що породжує невпевненість у комунікації (сказати щось не те); необхідність напрацювання нового статусу (як студента) також створює стресову ситуацію
5. Відповідальне ставлення до навчання значно посилюється під час сесії, коли необхідно “заробити” стипендію	5. Відповідальність у процесі навчання, прагнення вивчити матеріал досить високе; разом з тим страх помилитися, бути незрозумілим знижує мотивацію, іноді породжує конфліктну ситуацію

Опитування щодо форм і методів проведення підтвердило нашу думку про особливі підходи до організації навчально-виховного процесу, їх диференціацію на денній та заочній формах навчання.

Студентів-заочників більше приваблюють традиційні заняття (лекції, семінари, практичні), на яких вони можуть підготуватися до опитування, заздалегідь опрацювати матеріал. Цікавість викликали заняття, під час яких були змодельовані виробничі ситуації, що потребували діалогізації, невербальної комунікації. Водночас студенти мали можливість попередньо підготуватися до діалогу, підібрати синтаксичні конструкції, проговорити окремі висловлювання.

Студентів денної форми навчання більше приваблює робота в невеликих групах, особливо якщо викладач розподіляє в кожную групу сильного студента. Це дає їм можливість вивчити матеріал на занятті й отримати оцінку. Заняття з елементами дискусії також отримали високу оцінку. Студентам денної форми навчання сподобалось розігрувати виробничі ситуації. Проте внаслідок недостатнього досвіду результативність не була повною мірою реалізована (див. рис.).

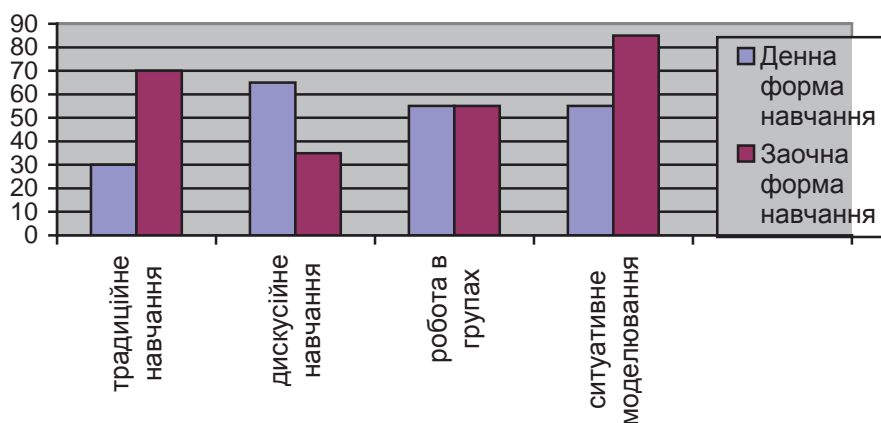

Рис. Вибір форм і методів навчання студентами денної та заочної форм навчання

Професійна компетентність викладача полягає саме в тому, щоб уникнути непорозумінь і стресових ситуацій на заняттях, як зі студентами денної, так і заочної форм навчання; бути адекватним у різних ситуаціях спілкування, враховуючи вік, психологічний стан студента, особливо дорослої аудиторії.

Натомість, молоді колеги-викладачі часто не в змозі змінити свою “модель” (ми про неї писали вище), примушуючи до негайного спілкування, особливо під час контрольних заходів. Крім того, є проблема в структуруванні матеріалу. Намагаючись подати навчальний матеріал цікаво, заглиблюючись у міжпредметні зв’язки, деякі колеги не встигають дати чітку картину власне своєї дисципліни. Студенти, особливо заочної форми навчання, зазначають, що деякі викладачі за мотивацією своєї дисципліни, яка в окремих випадках триває більше ніж годину, забувають про цільову аудиторію, яка прийшла отримати конкретні знання, і не завжди з багатьох об’єктивних і суб’єктивних причин готова до дискусій і “нової” парадигми, а в реальному житті унеможлиблює застосування далекої від практичного застосування інформації.

Окремі студенти нарікають на систему оцінювання знань і небажання окремих викладачів обґрунтовувати отримані ними результати, що також негативно впливає на реалізацію педагогіки співпраці, хоча, як відомо, критерії оцінювання є необхідною складовою навчально-методичного забезпечення кожної дисципліни. Проте одне – мати такі критерії, а друге – вміти аргументовано донести своє бачення результатів спільної роботи зі студентом власне до самого студента. Це, на жаль, не завжди робиться.

Практичні рекомендації, які ми наразі пропонуємо для того, щоб професійна компетентність кожного викладача була реалізована всебічно, передбачають таке:

- чітка структурованість кожного заняття відповідно до його завдань і мети;
- обов’язкове врахування психологічних особливостей **кожного студента** (особливо людей старшого віку), розробка диференційованих завдань з урахуванням аудиторії, що навчається;
- випереджальний характер самостійної роботи, щоб дати змогу студентам творчо підійти до її реалізації. Проте, якщо, на думку викладача, завдання виконане не досить творчо, це не означає, що студент не досяг поставленої мети. Не варто забувати про особистісно орієнтований підхід! Як варіант – можна дати змогу студентам самостійно обирати питання для опрацювання, тематику невеликого дослідження тощо;
- відкритість у системі оцінювання за певними затвердженими колегіально критеріями, щоб уникнути непорозумінь. Якщо критерії справедливі, слід ними кори-

стуватися. Якщо ні, викладач працює опосередковано (через старосту, інтернет, навчальну частину) => **конфліктна ситуація**, яку не можна допускати;

– активна допомога студентам, які прагнуть спілкування з викладачем і відкриті до самореалізації та самоактуалізації; опосередкована, тактовна допомога тим студентам, з якими спільну мову знайти не вдалося.

Висновки. Отже, наші рекомендації, продиктовані баченням студентів денного й заочного відділень і узагальнені, певною мірою можуть бути корисними для реалізації професійної компетентності викладача.

На нашу думку, це допоможе оптимізувати підходи до організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, а також сформує навички у студентів вирішувати півні питання та проблеми, виходячи з власного бачення, враховуючи індивідуальні можливості кожного. Крім того, створення викладачами позитивного психологічного клімату та ситуації успіху допоможе студентам на практиці уникнути конфліктів і сформулювати вміння спілкуватися й взаємодіяти в професійній діяльності; посилить прагнення до підвищення інтелектуального рівня та самоосвіти.

Список використаної літератури

1. Жуковська С. А. Гуманістична спрямованість педагогічної діяльності як базова складова професійної компетентності педагогічних працівників / С. А. Жуковська // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. ; Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2012. – Вип. 72. – С. 167–173.
2. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : Вища школа, 2004. – 422 с.
3. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – Київ : Слово, 2004. – 610 с.
4. П'ятакова Г. П. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі : навч.-метод. посіб. / Г. П. П'ятакова, О. Л. Глотов. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
5. Ковальчук Л. О. Система освіти зарубіжних країн : навч. посіб. / Л. О. Ковальчук, О. Б. Ковальчук ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2003. – 136 с.
6. Корсак К. В. Світова вища освіта: порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів : монографія / К. В. Корсак. – Київ : МАУП-МКА, 1997. – 208 с.
7. Максимов В. Г. Педагогическая диагностика в школе : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. Г. Максимов. – Москва : Академия, 2002. – 272 с.
8. Кошманова Т. С. Світова комп'ютерна мережа у професійній підготовці вчителів / Т. С. Кошманова ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2003. – 200 с.
9. Биков В. Ю. Наукове забезпечення дистанційної професійної освіти: проблеми та напрями досліджень / В. Ю. Биков // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український, українсько-польський щорічник / за ред. Т. Левовицького, І. Зязюна, І. Вільш, Н. Ничкало. – Ченстохова. – Київ, 2000. – Т. 2. – С. 93–116.
10. Биков В. Ю. Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів / В. Ю. Биков // Кримські педагогічні читання : матер. Міжнар. наук. конф., 12–17 вересня 2001 р. / за ред. С. О. Сисоєвої, О. Г. Романовського. – Харків : НТУ “ХП”, 2001. – С. 30–35.
11. Лихачев Б. Т. Педагогіка : курс лекцій : учеб. пособ. для студ. вузов и слушателей ИПК и ФПК / Б. Т. Лихачев. – Москва : Юрайт, 1999. – 464 с.
12. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / В. С. Лозниця. – Київ : ЕксОб, 1999. – 304 с.
13. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. / В. А. Мосіяшенко. – Суми : Університетська книга, 2005. – 176 с.
14. Педагогічні технології : навч. посіб. / О. С. Падалка, А. М. Нісімчук, І. О. Смолук, О. Г. Шпак. – Київ : Укр. енциклопедія ім. М. Бажана, 1995. – 254 с.

15. Психологія і педагогіка життєтворчості : навч.-метод. посіб. / Ін-т змісту і методів навчання; ред. рада : В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань [та ін.]. – Київ, 1996. – 792 с.
16. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – Київ : Знання, 2003. – 450 с.
17. Романець В. А. Психологія творчості : навч. посіб. / В. А. Романець. – 2-ге вид., доп. – Київ : Либідь, 2001. – 288 с.
18. Левчук С. Як оцінити вчителя [Електронний ресурс] / С. Левчук. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/theory/1710/>.
19. Молчанова О. М. Професійні якості викладачів, дослідження бачення студентів / О. М. Молчанова // Проблеми освіти : зб. наук. пр. ; Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2010. – Вип. 64. – С. 62–67.
20. Немов Р. Психологія : в 3-х кн. / Р. С. Немов. – 4-е изд. – Москва : Владос, 2006. – Кн. 2. Психологія образования: учебн. для студ. высш. пед. учеб. завед. – 606 с.
21. Чернобровкін В. М. Причинна і цільова детермінація процесу прийняття педагогічних рішень / В. М. Чернобровкін // Проблеми загальної та педагогічної психології : Зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Київ, 2001. – Т. 3, Ч. 1. – С. 194–199.
22. Чернобровкін В. М. Інтрапсихічні чинники процесу прийняття педагогічних рішень у поведінковій активності вчителя / В. М. Чернобровкін // Наука і освіта. – 2004. – № 8–9. – С. 150–154.
23. Деркач Ю. В. Шляхи мотивації студентів у сучасних умовах навчання / Ю. В. Деркач // Проблеми освіти : наук. зб. ; Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2010. – С. 53–56.
24. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский. – Москва : Педагогика, 1989. – 560 с.
25. Удалова О. Ю. Педагогічна діяльність викладачів ВНЗ щодо забезпечення навчального процесу в системі професійної підготовки студентів / О. Ю. Удалова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. ; Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Вип. 75. – С. 90–95.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2014.

Нерух Н. В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза как основной фактор оптимизации учебно-воспитательного процесса

В статье поднимаются проблемы взаимодействия преподавателей и студентов, а также определены составляющие профессиональной компетентности преподавателя в современных образовательных условиях. Проанализированы подходы к определению категорий профессионализм и профессиональная компетентность педагогических работников, педагогических способностей в современных научно-педагогических исследованиях. Проведена диагностика организации занятий, проанализированы формы и методы организации учебно-воспитательного процесса на дневной и заочной формах обучения. Предложенные рекомендации по оптимизации учебно-воспитательного процесса в вузе помогут преподавателям избежать конфликтных ситуаций в педагогической деятельности и сформировать умения взаимодействовать со студентами в ходе педагогического общения.

Ключевые слова: профессиональная компетентность преподавателя, педагогические способности, оптимизация учебно-воспитательного процесса.

Neruh N. Professional Competence of University Teachers as a Major Factor in Educational Process Optimizing

The article raises the problem of interaction between teachers and students, as well as analyzed the components of professional competence of the teacher in today's educational environment.

The organization of the educational process that is based on such technologies as learning dialogue modelling situations of choice, free exchange of ideas, advancing success, convincing the

need for the work on the ground, and most importantly – an appeal to the individual - provides for the organization as a special education infrastructure through wired cooperation activities educational systems of different rank, type and level.

In the process of teaching and educational work teachers should be, above all, an active leader of the students in their conscious cognitive activity; should be able to control the level of learning, encouraging students to creative work; must clearly substantiate the impact of student achievement, bringing to fruition all stages of learning, remembering that his lessons (the teacher's) should be as small as possible, and students - as much as possible.

In order to enhance intrinsic motivation, you need to specially handle material, make it interesting, interdependent, focused on achieving personally meaningful goals, multi-level, providing a unique educational environment for every individual.

This article recommends the optimization of the educational process at the university in order to prevent conflicts.

Key words: *professional competence of the teacher, teaching abilities, optimization of the educational process.*